

**DİVANÜ LUGAT-İT-TÜRK'DE AKRABALIK
BİLDİREN TERİMLER**

Doç. Dr. Sevdâ CÖMEC*

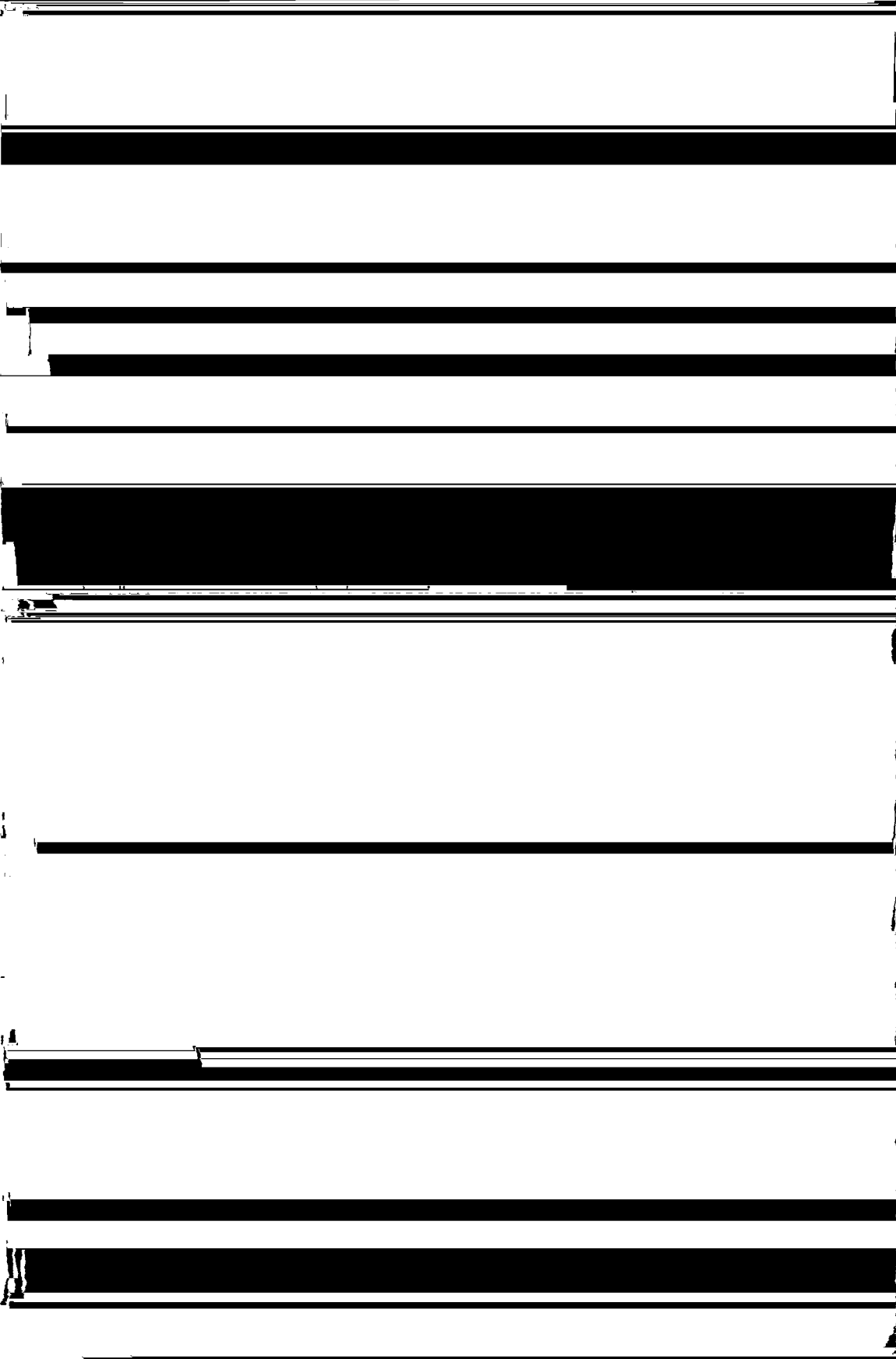
Sosyologlar tarafından devletin en küçük modeli olarak kabul edilen aile ve buna bağlı olarak akrabalık ilişkilerinin Türklere son derece önemli olması itibarıyla. bu sosyal müessesenin fertlerinin yakınlığı derecesinde de

Ata: “Baba, ata”¹⁸.

Avurta: Kaşgarlı Mahmud bu kelimeyi “süt nine” manasına kullanmıştır¹⁹. Clauson da bu hususta; “ebe, süt nine” demektedir ve bu kelimenin yabancı menşeli (farsça) olabileceği görüşündedir²⁰.

Baldır: “Üvey oğul ve jivey kız” demektir²¹. Çok ender kullanılan bir

Genel olarak günümüz Türkçesinde “kayın” olarak karşımıza çıkan bu kelime, “koca vahit karı tarafından akraba” manasına gelmekle beraber kavınata

arkadaşlarına, genç damatlarına ve gelinlik kızlarına doymadığını⁵⁷ üzüntü içerisinde belirtmektedir. Oguzlarla olan savaşta Kök Tigin'in kahramanlıkları anlatıldıktan sonra "o olmasaydı gelinler de dahil olmak üzere bütün

Singil: “Erkeğin (kocanın) küçük kız kardeşi”⁷¹, şeklinde Kaşgarlı Mahmud tarafından izah edilen bu terim eski Türkçede genellikle küçük kız kardeş yerine kullanılır. 7. yüzyılın sonlarında (699) Kök Türk Kaganlığına isyan etmiş bulunan Kırgız kaganı ortadan kaldırıldıktan sonra, Kök Türkler buraların kargaşa içerisinde kalmasını istemediklerinden Bars Beg, Kırgızların kocası ile edilmiş ya Bilge’nin singili, yani kız kardeşi ile de evlendirilerek

Bununla beraber bugün, sadece karının akrabaları için değil, erkeğin akrabaları için de bu terim kullanılmaktadır.

Uya: "Kardeş, hısım". Kaşgarlı Mahmud uya kelimesini şöyle güzel bir beyitle de açıklamaktadır:

"Tavar uçun Tengri odlamadıp

Yufga: “Ogulluk, oğulluğa alınmış”⁹⁶.

Yurç: “Karının küçük erkek kardeşi, küçük kayın. Kocanın küçük kardeşiyle, karının küçük kardeşi ayırt edilir. Kocanın küçük kardeşine ini, yaşça büyük olursa içi denir. Kocanın kendinden küçük kız kardeşine singil, büyük olursa kız kardeşine eke derler. Karının kendinden küçük olan kız kardeşine baldız, büyük olan kız kardeşine eke denir”⁹⁷. Türk tarihinin en önemli kaynakları arasında yer alan Köl Tigin ve Bilge Kagan Yazıtlarında; Çin ile yapılan savaş sebebiyle; “701 yılında Altı-Çub Sogdak’a doğru ordu sevk edilmiş ve Çinlilerin Ong-Tutuk kumandasındaki beş tümen askerleri perişan edilmiştir”. Bu savaşta “Ong-Tutuk’un kayın biraderini Köl Tigin’in yakaladığı” söylenmektedir⁹⁸. Herhalde Çakul V Yazıtının ikinci satırında da bu terim geçiyor olmalı⁹⁹.

İşiler: “Kadın, hanım demektir. Aslı işilerdir. Bu kelime çoğuldur, tekil olarak da kullanılır”¹⁰⁰. Yine bu kelime Kök Türkçe yazılı kitabelerin pek çoğunda geçer.

⁹⁶ DLIII, s.32.

⁹⁷ DLIII, s.7.

⁹⁸ Köl Tigin Yazıtı, Doğu tarafı, 32; Bilge Kagan Yazıtı, Doğu tarafı, 25. satır: